

DPK-I.051.22.2018.EK

Warszawa, dnia 21-12-2018 r.

803757.2267089.1687885

Szanowni Państwo

w odpowiedzi na przekazane przez Państwa petycje dotyczące problemów z uciążliwością zapachową oraz konieczności uchwalenia ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej, Departament Ochrony Powietrza i Klimatu przedstawia następujące stanowisko.

Uciążliwość zapachowa jest poważnym problemem, zarówno w skali lokalnej, jak i ogólnokrajowej, na co wskazuje odnotowywana w ostatnich latach tendencja wzrostowa liczby skarg i wniosków jej dotyczących. Resort środowiska podejmuje szereg działań mających na celu przeciwdziałanie uciążliwości zapachowej, w tym przede wszystkim:

- w 2016 r. opracował Kodeks przeciwdziałania uciążliwości zapachowej, w którym zidentyfikowano źródła emisji substancji zapachowoczynnych oraz wskazano działania zaradcze dla głównych form działalności uciążliwych zapachowo, w tym przede wszystkim obiektów gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej oraz obiektów hodowlanych;
- zlecił opracowanie ekspertyzy pn. „Lista substancji i związków chemicznych, które są przyczyną uciążliwości zapachowej”. W ramach ekspertyzy sporządzono listę substancji i związków chemicznych potencjalnie uciążliwych zapachowo, a także wyznaczono jednostki zapachowe oraz wartości dopuszczalnych stężeń w powietrzu substancji i związków chemicznych.

Obecnie w prawodawstwie krajowym istnieją przepisy związane z kwestią uciążliwości zapachowej, które można stosować:

1. art. 362 ust. 1 ustawy POŚ, umożliwia organowi ochrony środowiska (staroście albo marszałkowi województwa) w przypadku, gdy podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko nałożyć w drodze decyzji obowiązek ograniczenia jego oddziaływania na środowisko, a w przypadku pogorszenia stanu środowiska spowodowanego działalnością podmiotu, przywrócenia środowiska do stanu właściwego;
2. art. 363 ustawy POŚ, umożliwia wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej, której działalność negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko;
3. ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1259) – reguluje zasady postępowania z nawozami naturalnymi;
4. ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1945) – przewiduje sformalizowaną procedurę sporządzania i uchwalania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
5. wydane na podstawie art. 7 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 1202):
 - rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 października 1997 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie (Dz.U. 2013 poz. 472), które reguluje sprawy związane z konstrukcją i usytuowaniem obiektów budowlanych. Rozporządzenie określa odległości, których zachowanie przy lokalizacji budowli rolniczych ma na celu ograniczenie ich negatywnego

oddziaływania na tereny przyległe. Dodatkowo w celu ograniczenia emisji substancji odorotwórczych oraz zapylenia pomiędzy budowlami powodującymi uciążliwość, a budynkami mieszkalnymi wymagane jest zastosowanie szpaleru roślinności średnio - i wysokopiennej;

- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2017 poz. 2285), które ustanawia minimalną odległość budynków inwentarskich od budynków mieszkalnych na co najmniej 8 metrów;

- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie (Dz.U. 2017 poz. 282), w którym uregulowano także kwestie konstrukcji i usytuowania stacji paliw, zbiorników do przechowywania paliw oraz transportu ropy naftowej, tak aby zapobiegać niekontrolowanym rozszczelnieniom zbiorników, rurociągów i wyciekom substancji będących źródłem uciążliwości zapachowej. Wskazano także metody stosowania barier ograniczających rozprzestrzenianie substancji zapachowych, takich jak nasadzenie roślin średnio - i wysokopiennej;

6. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2010 nr 16, poz. 87) ustala wartości odniesienia ze względu na potrzebę ochrony zdrowia dla 167 substancji lub grup substancji, w tym również dla substancji zapachowoczynnych takich jak: amoniak (NH_3), dimetyloamina ($\text{C}_2\text{H}_7\text{N}$), merkaptany czy siarkowodór (H_2S). Przy ustalaniu wartości odniesienia tych substancji nie uwzględniono jednakże ich uciążliwości złoonych. W celu ochrony przed uciążliwością zapachową wartości wielu substancji powinny być zasadniczo mniejsze. Do pomiarów tak niskich stężeń istniejące metody pomiarowe jakości powietrza lub standardów emisyjnych nie mają zastosowania, bowiem wielkości te są poniżej progu czułości urządzeń pomiarowych;
7. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz.U. 2018 poz. 1339) wprowadziło obowiązek zapewnienia odpowiedniej pojemności przykrytych zbiorników na przechowywanie nawozów naturalnych płynnych, co pośrednio może przyczynić się do ograniczenia uciążliwości zapachowej;
8. rozporządzenie nr 1069/2009 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 października 2009 r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (Dz. Urz. UE L 300 z 14.11.2009, str. 1, z późn. zm), jak również rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 142/2011 z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, oraz w sprawie wykonania dyrektywy Rady 97/78/WE w odniesieniu do niektórych próbek i przedmiotów zwolnionych z kontroli weterynaryjnych na granicach w myśl tej dyrektywy (Dz.U. UE L 54 z 26.2.2011, str. 1, z późn. zm.) zawierają wymagania dla zakładów przetwarzających uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego. Powyższe akty prawne stanowią unijne przepisy sanitarne dotyczące gromadzenia, przewozu, manipulowania, obróbki, przekształcania, przetwarzania, składowania, wprowadzenia do obrotu, rozprowadzania, stosowania lub usuwania produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, mające na celu zapobieżenie oraz zminimalizowanie zagrożenia stwarzanego przez te produkty dla zdrowia ludzi i zwierząt, a w szczególności ochronę bezpieczeństwa łańcucha żywnościowego i paszowego. Przepisy te zostały wdrożone w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2017 r. poz. 1855 oraz z 2018 r. poz. 50 i 650). Zgodnie z wymienioną ustawą powiatowy lekarz weterynarii jest właściwym organem sprawującym nadzór nad podmiotami prowadzącymi działalność określoną w art. 23 ust. 1 lit. a lub 24 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1069/2009 m.in. w zakresie przetwarzania i wykorzystywania produktów ubocznych pochodzenia

zwierzęcego. Prowadzenie działalności polegającej na przetwarzaniu, usuwaniu lub utylizacji produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego wymaga zatwierdzenia przez powiatowego lekarza weterynarii, po spełnieniu przez zakład wymagań zawartych w ww. przepisach. Powiatowy lekarz weterynarii, organ sprawujący bezpośredni nadzór nad podmiotami, podlega, w ramach struktury Inspekcji Weterynaryjnej, właściwemu wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii oraz Głównemu Lekarzowi Weterynarii, będącemu centralnym organem administracji rządowej.

W odniesieniu do produkcji rolniczej jednym z największych źródeł uciążliwości zapachowej jest magazynowanie i zagospodarowanie nawozów naturalnych pod uprawy roślin. Zgodnie z ustawą z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2018r., poz.1259) pod pojęciem nawozów naturalnych rozumie się przeznaczony do rolniczego wykorzystania obornik, gnojówkę, gnojowicę, guano oraz pochodzące od zwierząt gospodarskich, w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, odchody, z wyłączeniem odchodów pszczoł, nie zawierające innych dodatkowych substancji. Ustawa ta reguluje także zasady postępowania z nawozami naturalnymi pośrednio tym samym regulując problem emisji odorów. Nawozy naturalne stanowią istotne źródło substancji odżywczych, które są niezbędne w zakresie żywienia roślin, utrzymują żyzność, jak i aktywność biologiczną gleby, ale są również źródłem uciążliwości zapachowej. Niezbędnym jest, aby stosowanie nawozów naturalnych w rolnictwie przebiegało zgodnie z zasadami przyjętymi w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej.

W ramach Kodeksu określono praktyki, zasady i procedury m.in. działań w zakresie ochrony powietrza, mających na celu ograniczenie emisji substancji zapachowoczynnych z produkcji rolniczej, poprzez prawidłowe stosowanie nawozów i utrzymywanie budynków inwentarskich.

Kodeks ten m.in. wskazuje aby nie stosować nawozów:

- na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem lub zamrożonych;
- w okresie od 1 grudnia do ostatniego dnia lutego;
- naturalnych w postaci płynnej i mineralnych azotanowych na gleby bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10°;
- naturalnych w formie płynnej (gnojowica, gnojówka), w całym okresie wegetacji roślin, przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi;
- naturalnych w odległości do 20 m od wód powierzchniowych, stref ochrony wód i obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Wskazane natomiast zostało aby:

- nawozy organiczne zostały wymieszane z glebą (przyorane) najlepiej w ciągu kilku godzin i nie później niż w okresie 1 doby od wywiezienia na pole;
- stosować nawozy na nieobsianą glebę, najlepiej w okresie wczesnej wiosny;
- nawozy były równomiernie rozmieszczone na całej powierzchni pola lub użytku zielonego;
- przechowywać płynne i stałe odchody zwierząt i odpady w specjalnych, szczelnych zbiornikach lub na płytach usytuowanych w odpowiedniej odległości od zabudowań i granic zagrody wiejskiej, zgodnie z wymaganiami prawa budowlanego, a przede wszystkim od studni, stanowiącej źródło zaopatrzenia w wodę dla ludzi i zwierząt;
- stosować zbiorniki na płynne odchody zwierzęce oraz bezodpływowe zbiorniki do gromadzenia nieczystości ciekłych, posiadających nieprzepuszczalne dno i ściany oraz szczelną pokrywą z otworem wejściowym i otworem wentylacyjnym.

Część z ww. zaleceń określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. z 2014 r. poz. 393) .

Zgodnie z ustawą o nawozach i nawożeniu podmioty prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior, mają obowiązek:

- przechowywania gnojówki i gnojowicy w szczelnych i zamkniętych zbiornikach o pojemności umożliwiającej gromadzenie co najmniej 4-miesięcznej produkcji tych nawozów;
- zagospodarowania co najmniej 70% gnojówki i gnojowicy na użytkach rolnych, których są posiadaczami i na których prowadzą uprawę roślin;
- przechowywania obornika na nieprzepuszczalnych płytach, zabezpieczonych w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu (płyta do składowania obornika powinna mieć dno i ściany nieprzepuszczalne).

W obowiązujących przepisach prawa, poza ustawą o nawozach i nawożeniu, nie ma natomiast zapisów, z których wynikają specjalne obowiązki dla gospodarstw innych niż wielkotowarowe w zakresie przechowywania nawozów stałych np. obornika. Gospodarstwa te mogą jedynie dobrowolnie stosować się do specjalnych zasad przechowywania stałych nawozów naturalnych określonych w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej. Należy zaznaczyć, że stosowanie tych zasad ma kluczowe znaczenie dla ograniczenia uciążliwości zapachowej obiektów.

Budowle i urządzenia rolnicze służące do składowania i przechowywania odchodów zwierzęcych powinny być nieodłącznie związane z budynkami inwentarskimi. Rodzaj i wielkość (pojemność) tych budowli i urządzeń zależą od systemu utrzymania zwierząt oraz związanych z nimi następujących czynników: postaci odchodów (obornik, gnojówka, gnojowica), ilości produkowanych odchodów, ilości stosowanej ściółki oraz okresu przechowywania odchodów.

Płyty do składowania obornika powinny mieć dno i ściany nieprzepuszczalne, natomiast zamknięte zbiorniki na płynne odchody zwierzęce powinny spełniać następujące wymagania:

- dno i ściany nieprzepuszczalne;
- szczelne przykrycie, z wyłączeniem zbiorników na płynne odchody zwierzęce lub ich części, które znajdują się pod budynkiem inwentarskim, i stanowią technologiczne wyposażenie budynku inwentarskiego;
- wylot wentylacyjny i zamykany otwór wejściowy.

Zbiorniki na gnojówkę i gnojowicę powinno się budować i lokalizować według następujących zasad mających wpływ na ograniczenie uciążliwości zapachowej:

- usytuowanie w odpowiedniej odległości od budynków inwentarskich;
- ochronie przed działaniem czynników atmosferycznych (lokalizacja w miejscu zacienionym i osłoniętym od wiatrów);
- lokalizacji na stosunkowo równej powierzchni, nie zalewanej przez wody opadowe

Wśród substancji uciążliwych zapachowo, emitowanych podczas stosowania nawozów naturalnych wyróżnić należy amoniak, siarkowodór oraz lotne związki organiczne. Gnojowica stanowi źródło emisji blisko 400 lotnych związków organicznych i nieorganicznych o wysokim stopniu uciążliwości zapachowej. Wśród grup substancji potencjalnie uciążliwych zapachowo wyróżnia się lotne związki zawierające siarkę, lotne kwasy tłuszczowe, indole oraz fenole, amoniak, a także lotne aminy. Najważniejszymi związkami zapachowoczynnymi są: amoniak, siarkowodór, merkaptany, indol, fenole, skatole, aminy, siarczki metylu, diacetyl, p-krezol.

Poza przepisami ustawy o nawozach i nawożeniu, zasady związane z rolniczym stosowaniem i przechowywaniem nawozów naturalnych, w celu ochrony wód, regulowane są przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu" (Dz.U. z 2018 r. poz.1339) (dalej program azotanowy) oraz dział III rozdział 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. poz. 1566 i 2180 oraz z 2018 r. poz. 650 i 710). Program azotanowy, w celu ochrony wód, określa terminy stosowania gnojowicy, warunki

jej przechowywania, minimalne odległości od wód powierzchniowych, w jakich może zostać zastosowana gnojowica oraz zasady nawożenia na terenach o dużym nachyleniu. Rozporządzenie to wprowadza również zasady dotyczące wielkości dawek azotu zawartego w nawozach naturalnych (obligując poszczególne podmioty do opracowania planów nawożenia azotem lub stosowania maksymalnych dawek azotu) oraz reguluje kwestie dotyczące zbywania min. gnojowicy przez gospodarstwa.

Aktualnie resort środowiska we współpracy z Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska, Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska i Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, prowadzi prace nad projektem ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej, w ramach której planuje się w pierwszej kolejności wyznaczenie odległości od zabudowań mieszkalnych i użyteczności publicznej dla planowanych przedsięwzięć, których funkcjonowanie może wiązać się z ryzykiem powstania uciążliwości zapachowej. W drugim etapie prac rozważa się stworzenie regulacji prawnej, która pozwoli na przeprowadzenie oceny uciążliwości zapachowej obiektów istniejących.

Z poważaniem

Agnieszka Sosnowska
Dyrektor
Departament Ochrony Powietrza i Klimatu
/ – podpisany cyfrowo/